

Advies voor richtlijnen
voor de inhoud van het
milieu-effectrapport
Masterplan Harlingen

4 september 1991

370-58

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor de inhoud van het milieu-effectrapport
Masterplan Harlingen / [Commissie voor de Milieu-effectrapportage].

- Utrecht : Commissie voor de Milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-281-0

Trefw.: milieu-effectrapportage ; Harlingen /
milieu-effectrapportage ; Waddenzee.

Aan Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Harlingen
Postbus 10000
8860 HA Harlingen

uw kenmerk

uw brief
19 juni 1991
27 augustus 1991

ons kenmerk
U1102-91/Go/Sc/ab/370-59

onderwerp
Advies voor richtlijnen
m.e.r. Masterplan Harlingen

Utrecht,
4 september 1991

Op 19 juni jongstleden verzocht u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) advies uit te brengen over de richtlijnen voor de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER) inzake de besluitvorming over de bestemmingsplannen ten behoeve van het Masterplan Harlingen.

Hierbij bied ik U het advies van de Commissie aan, overeenkomstig artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Wabm). Het advies is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de daartoe ingestelde werkgroep van de Commissie onder voorzitterschap van ondergetekende. Voor de inhoud van het advies verwijs ik naar de samenvatting, waarin de belangrijkste punten uit het advies zijn bijeengebracht.

Daarnaast wil ik Uw aandacht vragen voor het volgende:

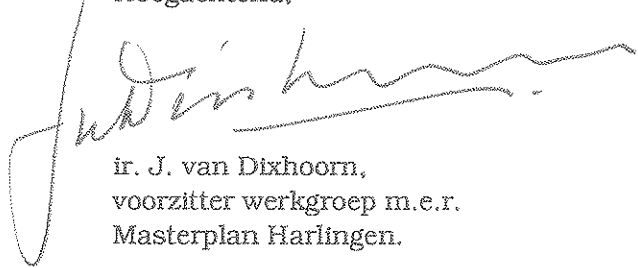
1. Het Masterplan kent een veelheid aan voornemens, activiteiten en daarvan afgeleide gevolgen: scheiding van functies, havenuitbreiding, ontwikkeling nieuw industrieterrein, aanleg jachthavens, aanleg zeestrand, nieuwe veerterminal, inrichting baggerspeciedepots, verdiepen vaargeul en aanpassing infrastructuur. Volgens de bijlage van het Besluit m.e.r. is hiervan slechts (de besluitvorming over) een tweetal onderdelen van het plan m.e.r.-plichtig, te weten het realiseren van een baggerspeciedepot met een capaciteit van meer dan 500.000 m³ en het realiseren van een jachthaven met meer dan 500 ligplaatsen. De Commissie heeft waardering voor het feit dat u op vrijwillige basis voor een bredere aanpak van het MER kiest en behalve bij deze beide onderdelen ook bij een aantal andere onderdelen van het Masterplan (o.a. zeestrand, industriehaven) gebruik wilt maken van de besluitvormingsprocedure met m.e.r. en de voordelen hiervan. Zoals ook door het ministerie van VROM per brief aan u is medegedeeld, zal het MER zich dus niet kunnen beperken tot de formeel m.e.r.-plichtige activiteiten maar zal ook aandacht moeten worden besteed aan de andere activiteiten die in het Masterplan worden genoemd, gezien de onderlinge samenhang die zij vertonen. Deze

zienswijze, die past in de geest van de wettelijke m.e.r.-regeling, heeft gediend als leidraad voor dit advies voor richtlijnen.

2. Tijdens de termijn van opstelling van dit advies heeft u de Commissie in aanvulling op de informatie in de startnotitie laten weten dat de besluitvorming over sommige (niet m.e.r.-plichtige) onderdelen van het Masterplan reeds verkeert in een vergevorderd stadium. In het licht van het voorafgaande is de Commissie van mening dat de, mede op inspraak gebaseerde, reeds afgeronde besluitvorming ten aanzien van onderdelen, niet opnieuw geheel ter discussie staat. Het verdient derhalve aanbeveling ruim aandacht te besteden aan de reeds genomen besluiten en de fase waarin de realisatie van deze besluiten verkeert. Bij de opzet van het MER voor het Masterplan kan in dat verband een onderverdeling naar onderdelen van het plan voordelen bieden; hiertoe is in het advies een aanzet gegeven.
3. In de startnotitie is gesteld dat ten behoeve van de activiteiten van het Masterplan bestemmingsplannen gewijzigd dienen te worden. De Commissie adviseert na te gaan in hoeverre er nog andere besluiten genomen moeten worden voor het realiseren van de voorgenomen activiteiten en welke bevoegde gezagsorganen derhalve nu reeds in de procedure betrokken kunnen of moeten worden, om zo mogelijke vertraging in een latere planfase te voorkomen.
Hierbij kan gedacht worden aan het betrekken van de provincie Friesland inzake de besluitvorming rond de inrichting van een baggerspeciedepot, waarmee dit MER ook zou kunnen dienen voor de vergunningverlening voor het depot.
4. De gemeente Harlingen is zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag voor het Masterplan. Bij een dergelijke situatie vraagt de opstelling van het MER uit procedureel-organisatorisch oogpunt de nodige aandacht. De Commissie vraagt zich af, of scheiding tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag niet voor de hand ligt bij de verdere procedure. Dit kan des te beter worden vormgegeven omdat het initiatief in samenwerking met het bedrijfsleven wordt ontwikkeld in de vorm van een zogenaamd 'public private partnership' (ppp).
5. De activiteiten zullen worden ontwikkeld aan de rand van de Waddenzee. De Planologische Kernbeslissing van de Waddenzee geeft aan dat de bescherming, het behoud en waar nodig het herstel van de Waddenzee als natuurgebied moet worden nastreefd. Voor diverse activiteiten geeft de PKB-nota daartoe een aantal criteria en randvoorwaarden. Dit alles betekent naar het oordeel van de Commissie dat in het onderhavige MER aandacht aan de geldende randvoorwaarden moet worden besteed, waarbij de relatie tussen deze randvoorwaarden en de activiteiten van het Masterplan uitvoerig aan de orde moet komen. Zowel de huidige knelpunten, verwachtingen alsook de beoogde oplossingen en de effecten op het Waddenecosysteem daarvan dienen in het MER in het licht van het bovenstaande te worden beschouwd. Evenwel is het Commissie opgevallen dat, afgezien van de noodzakelijke saneringen in het kader van de milieu-wetgeving, het huidige ruimtegebrek in Harlingen zo groot is dat nu reeds aanvragen van nieuwe bedrijven geweigerd moeten worden. Het lijkt de Commissie zinvol in het MER uitvoerig op deze bestaande knelpunten en op de hieruit voortkomende behoeften van de korte termijnen in te gaan. In deze beschrijving dient een duidelijke relatie te worden gelegd tussen de behoeften en het huidige alsmede het te verwachten beleid ten aanzien van de Waddenzee. Dit geldt te meer, omdat de PKB in heroverweging is.

De Commissie zal gaarne van u vernemen op welke wijze u gebruik heeft gemaakt van haar aanbevelingen voor de inhoud van het MER.

Hoogachtend,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'J. van Dixhoorn', written over a horizontal line.

ir. J. van Dixhoorn,
voorzitter werkgroep m.e.r.
Masterplan Harlingen.

ADVIES VOOR RICHTLIJNEN
VOOR DE INHOUD VAN
HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
MASTERPLAN HARLINGEN

Advies op grond van artikel 41n, eerste lid van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage) inzake het MER Masterplan Harlingen,

uitgebracht aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Harlingen door de Commissie voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

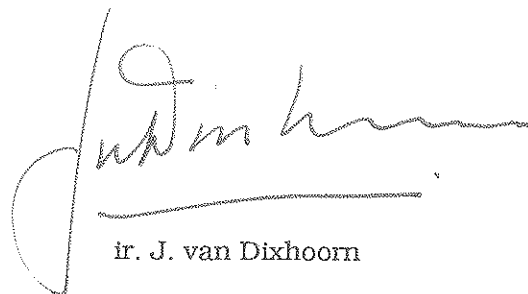
de werkgroep m.e.r. Masterplan Harlingen

de secretaris

drs. J.J. Scholten

de voorzitter

ir. J. van Dixhoorn

Utrecht, 4 september 1991

INHOUDSOPGAVE

	pagina
0. SAMENVATTING VAN HET ADVIES	1
1. INLEIDING	3
2. VORM EN PRESENTATIE VAN HET MER	5
3. PROBLEEMSTELLING EN DOEL	6
3.1 Probleemstelling algemeen en doel	6
3.2 Probleemstelling ruimtelijke ordening	7
3.3 Probleemstelling industrie en overslag	7
3.4 Probleemstelling visserij	8
3.5 Probleemstelling woningbouw Havenkwartier	9
3.6 Probleemstelling toerisme en recreatie	9
3.7 Probleemstelling veerterminal	10
3.8 Probleemstelling verkeer en vervoer	11
3.9 Probleemstelling berging baggerslib	11
3.10 Probleemstelling overige aspecten	12
4. PLANALTERNATIEVEN	13
4.1 Algemeen	13
4.2 Ontwikkeling planalternatieven	14
4.3 Ruimtelijke ordening	15
4.4 Industrie, visserij en havenontwikkeling	15
4.5 Veerbedrijf	16
4.6 Woningbouw Havenkwartier	16
4.7 Jachthaven, zeestrand en overige toeristische- en recreatieve voorzieningen	17
4.8 Berging baggerslib en bodemsanering	17
4.8.1 Berging baggerspecie	17
4.8.2 Bodemsanering	19
4.9 Verkeer en vervoer	19
4.10 Overige voorzieningen	19
4.11 Alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast	20
5. TE NEMEN EN GENOMEN BESLUITEN	21
6. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE TE VERWACHTEN ONTWIKKELING VAN DAT MILIEU	23
7. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	25
7.1 Algemeen	25
7.2 Prioriteiten en mate van detail	25

7.2.1	Geluidhinder en trillingen	26
7.2.2	Waterhuishouding (grond- en oppervlaktewater), kustmorfologie en bodemkwaliteit (land en water)	27
7.2.3	Lucht	28
7.2.4	Flora en fauna	28
7.2.5	Landschappelijke en stedenbouwkundige aspecten	29
7.2.6	Woon- en leefmilieu, gezondheid, veiligheid	30
8.	VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN/VARIANTEN	31
8.1	Wijze van vergelijken	31
8.2	Kosten en baten	31
9.	OVERZICHT VAN LEEMTEN IN KENNIS EN EVALUATIE	32
10.	SAMENVATTING VAN HET MER	32

BIJLAGEN

1. Brief van Burgemeester en Wethouders van Harlingen d.d. 19 juni 1991, waarin de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen.
- 1A Brief van Burgemeester en Wethouders van Harlingen d.d. 27 augustus, met bericht over verlenging van de adviestermijn.
2. Bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure in de Harlinger Courant en de Leeuwarder Courant van 18 juni 1991.
3. Projectgegevens en samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r.
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen.
5. Brief van het Ministerie V.R.O.M.

0.

SAMENVATTING VAN HET ADVIES

Besluitvorming en m.e.r.

Het Masterplan kent een veelheid aan voornemens, activiteiten en daarvan afgeleide gevolgen. Daarvan zijn twee onderdelen m.e.r.-plichtig, te weten het realiseren van een baggerspeciedepot (van meer dan 500.000 m³) en de aanleg van een jachthaven (met meer dan 500 ligplaatsen). Vanwege de onderlinge samenhang en de sterke verwevenheid tussen de verschillende onderdelen van het Masterplan kan het milieueffectrapport (MER) zich niet beperken tot de formeel m.e.r.-plichtige activiteiten maar dient het ook aandacht te besteden aan de overige activiteiten. De opzet van dit advies geeft daartoe de aanzet.

Het MER moet aangeven voor welke besluiten het wordt opgesteld en welke reeds genomen besluiten (ook over reeds afgeronde onderdelen van het Masterplan) randvoorwaarden stellen aan de planvorming en de uitvoering daarvan. Tevens moet worden aangegeven welke volgbesluiten nog nodig zijn ten einde het Masterplan geheel ten uitvoer te kunnen brengen.

Probleemstelling en doel

Zo concreet mogelijk moet worden verwoord wat precies met het Masterplan beoogd wordt, zowel wat betreft het gehele plan als wat betreft alle onderdelen afzonderlijk:

Keuze voor scheiding van functies (ordening industrie ten opzichte van wonen, recreatie en toerisme), uitbreiding en vernieuwing van de haven en ontwikkeling van bedrijfsterrein, baggerspeciebergings, veerterminal met wandelpromenade, stadsvernieuwing Havenkwartier, jachthavens, zeestrand, bungalowpark/camping, overdekt sportcomplex en recreatieve groene ring rond de binnenstad.

Vanwege de samenhang en de onderlinge wisselwerking van de onderdelen kunnen niet op voorhand reeds onderdelen in het MER worden uitgesloten. De doelstellingen zullen zo nauwkeurig mogelijk moeten worden gespecificeerd.

Daarnaast dient uitgebreid te worden ingegaan op de haalbaarheid en wenselijkheid van het plan, alsmede van de onderdelen; het gaat daarbij met name om:

- de huidige situatie en de knelpunten daarin;
- de verwachtingen zowel ten aanzien van de toekomstige autonome als van de beleidsgebonden ontwikkelingen en de onderbouwing daarvan;
- de randvoorwaarden die aan de activiteiten worden gesteld vanuit het beleid ten aanzien van de Waddenzee.

Planalternatieven

De Commissie is van mening dat ten minste moeten worden uitgewerkt:

- planalternatieven, waaronder de beleidsinzet;
- het nulalternatief, inclusief de autonome ontwikkelingen;
- het meest milieuvriendelijke alternatief.

Alle alternatieven dienen op gelijkwaardige wijze te worden uitgewerkt. Met name dient te worden ingegaan op eventuele faseringen in het plan.

Om te voorkomen dat voor alle redelijkerwijs te beschouwen alternatieven/varianten de uitwerking in het MER onnodig gedetailleerd gaat worden en om de inbreng van milieu-aspecten in de planvorming te waarborgen zal een stapsgewijze benadering kunnen worden gevolgd.

Allereerst zullen van alle planonderdelen afzonderlijk varianten worden beschreven; deze worden op hun milieugevoeligheid getoetst.

Vervolgens kunnen op basis van deze eerste toetsing integrale alternatieven worden geformuleerd, waarvan de gevolgen voor het milieu uitgebreid worden behandeld. In deze fase wordt ook reeds het meest-milieuvriendelijke alternatief ontworpen. Als laatste kan door de initiatiefnemer op basis van vergelijking van alternatieven een voorkeursalternatief worden geformuleerd, welke zal dienen als basis voor de vast te stellen bestemmingsplannen.

Milieugevolgen, resterende leemten, vorm en presentatie

Voor de milieugevolgen die aandacht verdienen wordt korthedshalve verwezen naar hoofdstuk 6. Gezien de omvang van het project is naast aandacht voor de gevolgen van de eindsituatie, bijzondere aandacht nodig voor de (gefaseerde) aanleg. De beschreven gevolgen dienen getoetst te worden aan het Waddenzeebeleid. Bij de beschrijving van de gevolgen dient aandacht te worden besteed aan:

- effecten per afzonderlijke activiteit;
- effecten van activiteiten onderling;
- cumulatie van effecten.

De milieugevolgen die met prioriteit uitwerking behoeven zijn:

- invloeden op actuele en potentiële waarden van de Waddenzee;
- kustmorfologie (sedimentatiepatronen e.d.) en zeestromingen;
- geohydrologische effecten;
- water- en waterbodemonverontreiniging en vaststelling van bodemonverontreiniging, berging van al dan niet verontreinigde specie van initieel- en onderhoudsbaggerwerk;
- de mate van geluidhinder die personen in bestaande (en geplande) woonbebouwing ondervinden van bestaande en nieuwe bedrijvigheid, autoverkeer, en scheepvaart (als gevolg van de activiteit);
- luchtverontreiniging door bedrijvigheid en wegverkeer en scheepvaart
- risico's en gevolgen van rampen: sociale veiligheid;
- effecten op leefbaarheid (ruimtelijke kwaliteit).

De beschreven gevolgen voor het milieu moeten duidelijk worden gepresenteerd. Tevens dient een toetsing van de gevolgen plaats te vinden aan de door het beleid gestelde randvoorwaarden aan de activiteit; dit dient te gebeuren aan de hand van (interim)normen, streefwaarden, doelstellingen en uitgangspunten alsmede van te verwachten uitgangspunten. In dit licht kunnen mitigerende maatregelen worden geformuleerd.

Als laatste dient het MER duidelijk en overzichtelijk te worden samengevat.

1. INLEIDING

De gemeenteraad van Harlingen heeft in mei 1990 het Masterplan 'Harlingen Waddenstad' gepresenteerd. Dit plan heeft tot doel de leefbaarheid in de gemeente Harlingen duurzaam te bevorderen door onder meer een versterking van de sociaal-economische structuur en een betere ruimtelijke ordening van de verschillende maatschappelijke activiteiten (met name scheiding van industriële activiteiten en wonen, recreatie en toerisme). Concreet betekent dit dat het industriegebied met havens ten noorden van Harlingen uitgebreid zal worden. In dit gebied zal plaats zijn voor nieuwe industrie, industrie die momenteel in het Havenkwartier gevestigd is, ondermeer voor de visserij en voor overslag. Het zuidelijk deel van Harlingen wordt bestemd voor wonen, recreatie en toerisme. Hier zullen onder meer twee jachthavens (met respectievelijk 400 en 100-150') ligplaatsen), en een zeestrand worden aangelegd. Tussen het noordelijke industriegebied en het zuidelijk recreatie/woongebied in zal de nieuwe veerterminal gerealiseerd worden. Daarnaast zal een recreatieve ring rond de binnenstad worden gerealiseerd, welke de diverse planonderdelen zal verbinden.

Bij uitvoering van de plannen zal baggerslib vrijkomen. Om deze te verwerken wordt in het plan voorzien in de aanleg van een of meer slibdepots; daarnaast zal een deel van het slib gebruikt worden voor de ophoging van de nieuw aan te leggen industrieterreinen.

Het Masterplan zal worden uitgewerkt in een aantal bestemmingsplannen.

Op een aantal activiteiten uit het plan is het Besluit milieu-effect-rapportage van toepassing. Het gaat hier in het bijzonder om de aanleg van een jachthaven voor meer dan 500 ligplaatsen (categorie 10.3 van Bijlage C, M.e.r.-besluit) en om de aanleg van een baggerslibdepot (categorie 18.2b), mits het gaat om meer dan 500.000 m³. De m.e.r.-plicht is in het eerste geval gekoppeld aan te nemen besluiten in het kader van bestemmingsplannen en in het tweede geval in het kader van de Afvalstoffenwet. Door de gemeente Harlingen is aangegeven dat in dit MER de oprichting van een baggerslibdepot ten behoeve van de bestemmingsplannen tot op locatieniveau zal worden meegenomen; voor de uiteindelijke inrichting van een dergelijk depot zal, ten behoeve van onder andere de Afvalstoffenwetvergunning, op termijn een apart MER worden opgesteld. De Commissie vraagt zich af of, gezien de concrete plannen en vanwege de te behalen tijdwinst deze procedures niet reeds in dit stadium te koppelen zijn.

Door het Ministerie van VROM is per brief van 21 juni 1991 (bijlage 5) aangegeven dat, vanwege de onderlinge samenhang van de activiteiten, het MER zich niet kan beperken tot de formeel m.e.r.-plichtige activi-

---

1 Uit inspraakreactie 3. en 5. blijkt dat het hier mogelijk om meer ligplaatsen (200-290) gaat.

teiten. Het zal ook aandacht moeten besteden aan de andere activiteiten die in het Masterplan worden genoemd. Deze zienswijze, die gebaseerd is op de verwevenheid tussen de verschillende onderdelen en deelactiviteiten van het Masterplan, heeft gediend als leidraad voor de opstelling van dit advies.

De gemeenteraad van Harlingen is voor dit project zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag.

De bekendmaking van de start van de m.e.r. vond plaats op 18 juni 1991 (bijlage 2). Per brieven van 19 juni en 27 augustus 1991 (bijlage 1) verzocht het Gemeentebestuur van Harlingen de Commissie voor de m.e.r. om overeenkomstig de bepalingen van de Wet algemene bepalingen milieuhygiene (Wabm) te adviseren over de richtlijnen met betrekking tot de inhoud van het op te stellen MER.

Het onderhavige advies is opgesteld door een werkgroep uit de Commissie voor de m.e.r. De samenstelling van deze werkgroep is gegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt daarom verder in dit advies "Commissie" genoemd. Op 19 juli 1991 bracht de commissie een bezoek aan het studiegebied teneinde nadere informatie te verkrijgen over de probleemstelling en doelstellingen van het plan en de mogelijke milieugevolgen.

Vertegenwoordigers van de Commissie, het bevoegd gezag en de initiatiefnemers wisselden op 14 augustus 1991 van gedachten naar aanleiding van een concept-advies.

Het doel van het advies van de Commissie is de milieu-aspecten van het op te stellen plan af te bakenen en de gewenste inhoud van het MER aan te geven.

In de volgende hoofdstukken worden de belangrijkste vragen en aandachtspunten behandeld waarop het MER volgens de Commissie zal moeten ingaan. De Commissie heeft in dit advies de inspraakreacties (bijlage 4) betrokken, voorzover deze reacties betrekking hebben op de voorgenomen activiteiten. In hoofdstuk 0 is de inhoud van het advies samengevat.

2.

VORM EN PRESENTATIE VAN HET MER

De rol van m.e.r. in de besluitvorming over een voorgenomen activiteit maakt het noodzakelijk dat het MER toegankelijk en begrijpelijk is voor een breed samengesteld gezelschap van betrokkenen: het bevoegd gezag, adviserende deskundigen en insprekers. Elk van deze groepen moet uit het MER de relevante informatie kunnen afleiden. Dit stelt eisen aan de presentatie van het MER. In verband hiermee beveelt de Commissie het volgende aan:

- De gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de alternatieven zullen overzichtelijk gepresenteerd en toegankelijk moeten zijn. In het MER dient te worden ingegaan op de bij derden levende vragen omtrent het project, zoals die in het kader van de inspraak naar aanleiding van de startnotitie naar voren zijn gekomen. Enerzijds behoren te sterke vereenvoudigingen vermeden te worden en anderzijds juist vaktaal, die slechts voor ingewijden begrijpelijk is. Belangrijke keuzen, gemaakt tijdens de opstelling van het MER, dienen duidelijk naar voren te komen. Indien bij de opstelling van het MER wordt afgeweken van de richtlijnen dient dit duidelijk en gemotiveerd te worden aangegeven.
- Goed kaartmateriaal met een duidelijke legenda en schaal aanduiding is belangrijk. Behalve een duidelijke weergave van de locatie dienen hier ook de relaties met de omgeving tot uiting te komen (zowel met het achterland en het aangrenzende Waddengebied als met de open zee).
- Het is wenselijk het MER beknopt te houden en het te voorzien van een goede, voor een breed publiek leesbare samenvatting.
- Het verdient aanbeveling om de achtergrondgegevens -die de conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen- niet in het MER zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen.
- Achtergrondgegevens, die noch in het MER zelf, noch in de bijlagen worden opgenomen, dienen wel beschikbaar te zijn voor geïnteresseerden. In het MER en in eventuele bijlagen dient naar de beschikbaarheid te worden verwezen.
- Een verklarende begrippenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn in verband met de leesbaarheid van belang.
- In de opbouw van het MER dient een duidelijke relatie te bestaan met de volgorde van de elementen, die een MER dient te bevatten volgens artikel 41j, lid 1 en 3 van de Wabm.

3. PROBLEEMSTELLING EN DOEL

Het MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd" (Wabm, artikel 41j, eerste lid, onder a), i.c. havenontwikkeling, woningbouw, toerisme/recreatie en bedrijvigheid.

3.1 Probleemstelling algemeen en doel

Uit de startnotitie valt af te leiden, dat de gemeente door middel van het Masterplan ernaar streeft de leefbaarheid duurzaam te bevorderen door:

- versterking van de sociaal-economische structuur in de gemeente
- ruimtelijke ordening van de verschillende maatschappelijke activiteiten (wonen, industrie, recreatie).

Momenteel is er sprake van een groot aantal knelpunten in en rond Harlingen (werkloosheid, tekort aan bedrijventerrein, overlast door te sterke verweving van functies etc.).

In de beschrijving van de probleemstelling dienen deze knelpunten alsmede de verwachte - autonome - ontwikkelingen ervan (onafhankelijk van de uitvoering van het plan) duidelijk omschreven te worden. Aangegeven dient te worden in hoeverre de activiteiten, zoals omschreven in het plan hiervoor oplossingen bieden, zowel separaat en in onderlinge samenhang, als in samenhang met relevante nieuwe activiteiten in de omgeving.

Om de doelmatigheid en de doeltreffendheid -met name uit milieu-oogpunt- van voor te stellen (integrale) oplossingen te kunnen toetsen, dienen uit de beschreven probleemstelling (zie 3.2 t/m 3.7) de doelstellingen van het integrale plan en van de afzonderlijke onderdelen (zoals toegang, havenontwikkeling, jachthaven, zeestrand, bedrijfsterrein, etc.) zo duidelijk en concreet mogelijk te worden gespecificeerd in het MER, ook weer in relatie tot autonome ontwikkelingen. Geef de gewenste termijnen van realisering aan. Zo kunnen de te ontwikkelen alternatieven worden getoetst aan deze doelstellingen. Dit betekent, dat de doelstellingen zodanig moeten worden geformuleerd dat milieuvriendelijke oplossingen een kans krijgen.

De doelstellingen moeten daartoe zo concreet mogelijk worden uitgewerkt. Bij de beschrijving hiervan dient per planonderdeel expliciet te worden ingegaan op **de randvoorwaarden** zoals die vanuit het milieubeleid en het huidige en mogelijk te verwachten beleid ten aanzien van de Waddenzee worden gesteld; deze randvoorwaarden moeten in het kader van hoofdstuk 6 ("Te nemen en reeds genomen besluiten") worden geformuleerd.

Onderstaand wordt per onderdeel (gerangschikt naar sector) de probleemstelling verder uitgewerkt.

Hierbij wordt achtereenvolgens gevraagd naar:

- de huidige situatie, behoeften en knelpunten;
- de mogelijkheden om de behoefte elders op te vangen afgaand op het vigerend beleid;
- welke randvoorwaarden de activiteit stelt;
- wat de consequenties zijn van het geen doorgang vinden van elk van de deelactiviteiten afzonderlijk (inclusief alle relevante nuances).

De studie dient zich uit te strekken over het gehele gebied waarvoor effecten zijn te voorzien.

3.2 Probleemstelling ruimtelijke ordening

In de startnotitie is aangegeven dat er momenteel sprake is van een ongewenste situatie aangaande de ruimtelijke ordening, vanwege de verwevenheid van functies. Beschrijf de als gevolg hiervan bestaande knelpunten. Geef aan welke mate van functiescheiding gewenst is. De Commissie is van mening dat bij de scheiding van functies sprake is van een driedeling: industrie en visserij in het noorden, recreatie en wonen in het zuiden en als derde element de veerterminal met bijbehorende activiteiten daartussen in. Qua sfeer hoort de terminal bij de recreatie, qua aard en omvang meer bij de industriële activiteiten. Ingegaan dient te worden op de wijze waarop de ruimtelijke kwaliteit bij de planvorming gewaarborgd wordt.

3.3 Probleemstelling industrie en overslag

De volgende punten verdienen ten minste in globale zin aandacht:

- De aard en het ruimtegebruik van de bestaande bedrijfsactiviteiten (zowel industrie als overslag) in het plangebied. Welke functie heeft de industrie (werkgelegenheid e.d.)? Geef knelpunten in de huidige situatie aan. Ga hierbij in op het tekort aan uitgeefbare terreinen zowel van reeds aanwezige (uit te breiden) als van nieuwe bedrijven. Ga tevens in op de noodzaak en de mogelijkheid voor verplaatsing van bestaande bedrijven (bijvoorbeeld Havenkwartier)
- Wat is de herkomst en bestemming van goederen zowel inkomend als uitgaand met betrekking tot overslagactiviteiten?
- De vraag en behoefte aan bedrijfsterreinen en overslagfaciliteiten voor de planperiode, maar tot ten minste 2000 - 2010 in de categorie waarvoor de Harlingse Haven is bedoeld; wat is de positie van de Harlingse Haven voor bedrijven? Wat is de vraag en behoefte aan grotere havencapaciteit; welke consequenties heeft dit voor de vereiste haven- en vaargeuldiepte en -breedte; betrek hierbij tevens nieuwe ontwikkelingen in de scheepsbouw (grotere schepen met minder diepgang); hoe verhoudt dit zich tot het Waddenzeebeleid en het beleid van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Geef aan wat de gewenste bereikbaarheidsprofielen zoals bedoeld in de Vierde Nota op de Ruimtelijke Ordening van het gehele plangebied zijn. Wat zijn de

mogelijkheden vanuit het vigerend beleid om elders in de regio havengebonden bedrijventerreinen aan te leggen (bijvoorbeeld in de Eemshaven en Den Helder)? In hoeverre gebeurt dit al?

- Welke flexibiliteit is er in de vraag naar natte bedrijfsterreinen als deze zich sneller of juist langzamer ontwikkelen dan verwacht?
- Wat zijn de consequenties, (financieel, ruimtelijk) voor het totale plan als de uitgifte van bedrijfsterreinen minder voorspoedig verloopt dan nu wordt voorzien.
- De mate waarin, dan wel de wijze waarop in het plangebied ook zonder vernieuwde haven aantrekkelijke vestigingsfactoren kunnen worden gecreëerd voor de vestiging van bedrijven met (schone) werkgelegenheid.
- In de startnotitie zijn verschillende ontwerpmogelijkheden voor het industrieterrein aangegeven, zowel binnen als buiten de huidige zeedijk. In hoeverre is dit mogelijk in relatie tot recreatie, natuur, bewoning en landbouw²]; in hoeverre is voor de plannen landaanwinning noodzakelijk en/of verlegging van de zeewering (en zo ja waar komt die te liggen) en wat is de relatie met het vigerend beleid hieromtrent³].
- Wat is het belang van de plannen voor Harlingen, Friesland en de eilanden en het achterland (werkgelegenheid e.d.).

3.4 Probleemstelling visserij

De volgende punten verdienen aandacht:

- Welke functie vervult de visserij in de Harlingse Haven (werkgelegenheid; aandeel regionale en nationale visserij; toelevering aan andere bedrijven)? Welke visserij in eigen en welke van elders (tijdelijke ligplaats).
- Welke ruimtelijke knelpunten kent de visserij in de Harlingse Haven?
- Schets de knelpunten en ontwikkelingsmogelijkheden voor de visserij in Harlingen. Schenk ook aandacht aan de aan- en afvoer per as. Beschrijf de positie van Harlingen met betrekking tot de visserij en geef de omvang van de in de planperiode, maar tenminste tot 2000-2010, benodigde faciliteiten aan;
- Geef aan of en in hoeverre ook elders (bijvoorbeeld in Lauwersoog en Den Helder) faciliteiten voor visserij worden gecreëerd en in hoeverre dit totaal aan faciliteiten past op de totale behoefte van de visserij en aansluit op het landelijke beleid in deze;
- In hoeverre is het mogelijk een versnelde of een tegenvallende ontwikkeling van de visserij ruimtelijk op te vangen?
- Aan welke functies (bedrijven, zoals verwerking havens, werven) is de visserij ruimtelijk direct gekoppeld? Aan welke voorwaarden moeten deze functies voldoen?

---

2 Zie inspraakreactie 2.

3 Zie inspraakreactie 5.

3.5 Probleemstelling woningbouw Havenkwartier

De volgende punten verdienen aandacht:

- Geef een omschrijving van de huidige knelpunten in de wijk, als gevolg van de aanwezigheid van (merendeels zware) industrie.
- In de startnotitie is aangegeven dat de industrie uit de wijk verplaatst zal worden naar het industrieterrein en dat de vrijkomende ruimte benut zal worden voor woningbouw en mogelijk voor nieuwe passende bedrijfsfuncties. Geef met behulp van prognoses aan in hoeverre vanaf nu tot in elk geval 2000-2010 behoefte bestaat aan nieuwe woningen. Welke is de herkomst van die behoefte? In hoeverre kan stadsvernieuwing voorzien in deze behoefte of zijn er nog andere locaties nodig voor de planperiode?
- Welke bedrijvigheid is in het Havenkwartier mogelijk en wenselijk na verplaatsing van de huidige aldaar gevestigde bedrijven naar het nieuwe industrieterrein met het oog op de woonfunctie? Wat is vanuit het perspectief van een goed woonmilieu de wenselijkheid en toelaatbaarheid van kantoorbouw en een sterkere horeca? Ga bij de formulering van randvoorwaarden (5.1) met name in op geluid- en veiligheidszoneringen, alsook op eventuele bodemsaneringen (zie 3.9).

3.6 Probleemstelling toerisme en recreatie

Behandel in elk geval de volgende aspecten:

- Geef een analyse van het huidige voorzieningen niveau en van de knelpunten in de huidige situatie ten aanzien van de recreatie (huidig tekort aan voorzieningen)
- De behoefte aan voorzieningen voor toerisme en recreatie (met name aantal ligplaatsen voor de pleziervaart onderscheiden naar soort, maar ook horeca) moet verder worden geschat op grond van de te verwachten ontwikkeling van de vraag naar voorzieningen; betrek hierbij tevens de autonome ontwikkelingen in het achterland en op de eilanden. Aangegeven moet worden welke kengetallen daarbij worden gehanteerd. Maak bij de beschouwing onderscheid naar "liggers" en "vaarders".
- Ga na of en in hoeverre ook elders soortgelijke voorzieningen worden gerealiseerd (bijvoorbeeld Den Helder, Wieringen en Lauwersoog⁴).
- Aangegeven moet worden welke de ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor recreatie en toerisme in het plangebied. Welke zijn de doelgroepen⁵. Wat is het belang voor Harlingen, Friesland de eilanden en het achterland. Geef de relatie met de Noorderhaven aan. Ga daar bij ook in op de functie van de geplande recreatieve groene ring rond de binnenstad alsmede op de behoefte aan en het perspectief voor het zeestrand.

---

4 Zie inspraakreactie 3.

5 Zie inspraakreactie 5.

- Aangegeven dient te worden welke randvoorwaarden de ontwikkeling van toerisme en recreatie stelt aan andere activiteiten in het studiegebied.

3.7 Probleemstelling veerterminal

Ga in op de volgende punten:

- Beschrijf de huidige situatie met betrekking tot de veerdiensten; geef hierbij de knelpunten aan (parkeervoorzieningen, overstapmogelijkheden van trein naar boot v.v.).
- Geef aan in hoeverre de knelpunten met de beoogde activiteit opgelost worden. Ga hierbij ook in op de te verwachten ontwikkelingen in de verbinding met de eilanden (logistiek dienstregeling, scheepstype etc.). Beschrijf hierbij tevens wat de aantrekkende werking van een nieuwe terminal is; in hoeverre zal hierdoor de recreatieve druk op het Wad en op de eilanden toenemen.
- Wat zijn de gevolgen voor het verkeer in de binnenstad en voor parkeergelegenheid.
- Zijn ook elders, bijvoorbeeld op het nieuwe industrieterrein, geschikte locaties voor de ontwikkeling van een veerterminal aanwezig.

3.8 Probleemstelling verkeer en vervoer

Wegverkeer

- De huidige situatie alsmede de autonome ontwikkelingen van de hoofdverkeersstromen in relatie tot het plan zullen zowel kwalitatief als kwantitatief moeten worden beschreven. Hierbij dienen de meest recente inzichten in de te verwachten ruimtelijk-economische ontwikkelingen in de regio te worden verwerkt en de recente nationale beleidsvoornemens, zoals neergelegd in het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP) en tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer als uitgangspunt te worden genomen.
- Beschrijf de bestaande knelpunten; ga hierbij in op hinder, gevaar en overlast van verkeer in de binnenstad. Ga tevens in op de specifieke moeilijkheden die het recreatieverkeer op de belangrijkste wegen kan opleveren. Schenk hierbij vooral ook aandacht aan de seizoensgebondenheid en de verdeling over de dag (veerdienst) van de recreatie.
- Bij de hoofdverkeersstromen dient te worden ingegaan op verkeer van en naar:
  - . de havens en industrieterreinen;
  - . de jachthavens en stad (recreanten);
  - . de veerterminal.
- Beschrijf voorzover van belang voor de hoofdstromen, de hoofdinfrastructuur in relatie tot het Masterplan; ga hierbij in op:
  - . capaciteit en toelaatbare intensiteit;

- . parkeergelegenheid voor zowel eilandbewoners als recreanten; dit laatste mede in relatie tot de recreatie-ontwikkeling op de eilanden;
  - . overige parameters, die ten grondslag liggen aan de verkeersprognoses.
- Geef aan in hoeverre de beoogde plannen oplossingen of juist een extra belasting (veerterminal) voor de problematiek vormen. Geef hierbij prognoses voor de ontwikkeling van de relevante hoofdstromen in verkeer en vervoer voor de periode tot 2000-2010.

Scheepvaartverkeer

- Beschrijf de bestaande scheepvaartbewegingen. Betrek hier bij zowel de bewegingen richting Wad en Noordzee als de scheepvaart (beroeps en recreatie) binnendijks. Beschrijf de huidige knelpunten. Wat is de functie en het belang van Harlingen als zijnde de enige haven langs de Friese kust.
- Geef prognoses met betrekking tot de veranderingen van de scheepvaart en het verblijf in de havens. Het scheepvaartbeeld van de Harlingse Haven is bijzonder te noemen: veerboten naar Vlieland en Terschelling met dienstregeling en onregelmatig binnenlopen van vissersschepen. Bij een toename van de pleziervaart en een mogelijke toename van de beroepsvaart zal dit scheepvaartbeeld aanzienlijk wijzigen. Ook de scheepstypen kunnen daarbij veranderingen ondergaan, bijvoorbeeld in verband met ondiep vaarwater (zie ook par. 3.3).

3.9 Probleemstelling berging baggerslib

Verwerking van baggerslib, hetzij in depots hetzij door gebruik ervan als ophoogmateriaal, vormt in feite een afgeleide van het werkelijke plan, maar is tegelijkertijd een voorwaarde voor de uitvoerbaarheid ervan. Derhalve maakt het deel uit van het plan.

In het MER dient een beschrijving te worden gegeven van de volgende aspecten:

- Wat zijn de huidige en de te verwachten hoeveelheden vrijkomend slib tot tenminste 2000 - 2010 onderverdeeld naar herkomstgebied? Geef hiertoe een beschrijving van de kwalitatieve toestand van de waterbodems, zowel naar aard als concentratie, alsmede van de dikte van de verontreinigde sliblagen.
- In hoeverre kan (een gedeelte van) het slib worden hergebruikt, als ophoogmateriaal (in geval van realisering van het Masterplan) en zo ja, hoeveel? In hoeverre is gecontroleerde stort de enige mogelijkheid? Wat zijn de volume-reducerende voorbereidingsstappen? Hierbij dient zowel ingegaan te worden op het aanblijven van de huidige si-

tuatie als op de situatie na realisering van de voorgenomen activiteiten in het kader van het Masterplan. Bereken hiertoe de hoeveelheden slib per kwaliteitsklasse als functie van de tijd⁶].

- In hoeverre bewerkstelligt de gewijzigde havenmond een wijziging in het slibaanbod?
- Hoe groot zijn de te verwachten hoeveelheden jaarlijks onderhoudsbaggerwerk? Waar wordt deze specie geborgen of gestort?
- Aangegeven dient te worden in hoeverre het (de) aan te leggen depot(s) tevens bedoeld is (zijn) als oplossing voor het provinciale slibprobleem. Hiertoe dient een beschouwing te worden opgenomen over het provinciaal beleid ten aanzien van de verwerking van slib en over de provinciale overschotten (inclusief prognoses). Wat is de tijdsspanne waarin de bergingslocatie(s) functioneel moet(en) zijn?
- Geef aan welke (bron)maatregelen zullen worden genomen om te voorkomen dat het slib in de toekomst nog verontreinigd raakt.

3.10 Probleemstelling overige aspecten

Natuur, landschap en landbouw

In het plangebied en daarbuiten in het te beïnvloeden studiegebied (zie hoofdstuk 6) bevinden zich actueel en potentieel een aantal waardevolle natuurgebieden (de Waddenzee). De probleemstelling op dit punt spitst zich toe op de vraag hoe en in welke mate schadelijke beïnvloeding kan worden voorkomen of beperkt door de diverse planactiviteiten ruimtelijk anders in te delen of uit te voeren. Ook is van belang hoe en waar onvermijdbare schade kan worden gecompenseerd en potentiële waarden door natuurontwikkeling kunnen worden gerealiseerd (bijvoorbeeld langs nieuw aan te leggen dijken). Beschreven moet worden hoe groot de noodzaak voor dergelijke maatregelen is en welke mogelijkheden daartoe aanwezig zijn.

Bodemsanering

In het MER zal moeten worden aangegeven in hoeverre als gevolg van de realisering van het plan bodemsanering noodzakelijk is. Hierbij zal moeten worden ingegaan op de aard en omvang van de saneringsmaatregelen, zowel ten aanzien van land- als waterbodems.

---

6 Zie ook inspraakreactie 5.

4. PLANALTERNATIEVEN

Het MER bevat ten minste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen" (Wabm, artikel 4 1j, eerste lid onder b.)

4.1 Algemeen

In het MER moeten de voorgenomen activiteit, het planalternatief dat de gemotiveerde voorkeur van de initiatiefnemers heeft, en de redelijkerwijs in beschouwing te nemen (integrale) alternatieven worden beschreven en uitgewerkt. Hierbij dient expliciet op de fasering van het project te worden ingegaan.

De keuze van de redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven en varianten van de plan-onderdelen moet in het MER zorgvuldig worden gemotiveerd in het licht van de geformuleerde probleem- en doelstelling.

Voor eventuele alternatieven of varianten die in een eerdere fase van de voorbereiding van het MER zijn afgefallen is het van belang zorgvuldig te motiveren om welke redenen deze alternatieven niet meer in beschouwing worden genomen.

Voor een eenduidig tekstbegrip worden hieronder enkele definities gegeven:

- (plan)onderdelen of bouwstenen: dit zijn deelactiviteiten van het Masterplan in algemene zin zoals de vernieuwde haven, de jachthaven of het zeestrand;
- varianten: dit zijn de uitwerkingen van de individuele (plan)onderdelen (zowel op inrichtings- als locatieniveau);
- planalternatieven: dit zijn combinaties van varianten.

In het MER worden door combinatie van verschillende varianten alternatieven ontwikkeld. Hierbij moeten *ten minste* de volgende drie alternatieven een volwaardige uitwerking krijgen:

1. Integrale planalternatieven:

De startnotitie geeft aan dat er voor de diverse planonderdelen meerdere varianten zijn; keuzes hieromtrent zijn nog niet definitief gemaakt. (Integrale) alternatieven moeten nog worden uitgewerkt; hierbij kan een voorkeursalternatief worden geformuleerd.

2. Het nul-alternatief:

Het nulalternatief is het alternatief, waarbij geen der activiteiten wordt uitgevoerd, inclusief de autonome ontwikkelingen.

3. Het "meest milieuvriendelijke alternatief":

Dit alternatief kan naar het oordeel van de Commissie tegelijkertijd met de andere alternatieven en op hetzelfde niveau worden uitgewerkt. Hierbij dient te worden uitgegaan van een duurzame ontwikkeling van de activiteiten (milieuvriendelijke optimalisering van

de plaats en aanleg van de vernieuwde haven en industrieterrein, de slibdepots, de jachthavens, het zeestrand met bijbehorende optimalisering van de infrastructuur en met bijbehorende optimalisering van wonen, werken en recreatie).

4.2 Ontwikkeling planalternatieven

De in de startnotitie genoemde varianten dienen in het MER op een zinvolle wijze met de overige planelementen geïntegreerd te worden tot volwaardige en gelijkwaardige alternatieven. Om te voorkomen dat voor alle redelijkerwijs te beschouwen alternatieven/varianten de uitwerking in het MER onnodig gedetailleerd gaat worden, zal een stapsgewijze benadering kunnen worden gevolgd. Om het milieu hierbij een volwaardige plaats te geven dient dit in continue wisselwerking te gebeuren met de beschrijving van de gevolgen voor het milieu. Onderstaand wordt de mogelijke werkwijze nader aangegeven.

Allereerst dienen alle onderdelen en varianten (zowel voor wat betreft eventuele lokatiekeuzes als inrichtingsaspecten) van het plan beschreven te worden. Het gaat hierbij om alle in de startnotitie genoemde activiteiten; onderverdeeld naar sector zijn dit:

- ruimtelijke ordening algemeen
  - . keuze voor scheiding van industrie enerzijds en wonen recreatie en toerisme anderzijds; de veerterminal neemt hierbij een tussenpositie in
- bedrijvigheid;
  - . vernieuwde haven en ontwikkeling van bedrijfsterrein
  - . uitdiepen vaargeul
- toerisme en recreatie
  - . aanleg veerterminal
  - . aanleg zeestrand
  - . aanleg jachthavens
  - . aanleg bungalowpark/camping en overdekt sportcomplex
  - . aanleg groene ring rond binnenstad.
- overigen
  - . voorzieningen ten behoeve van verkeer en vervoer
  - . aanleg baggerslibdepot(s) en gebruik bewerkt baggerslib als ophoogmateriaal
  - . uiteindelijke bestemming depot(s)
  - . eventueel noodzakelijke landaanwinning.

De hierbij gemaakte keuzes dienen duidelijk gemotiveerd te worden. Geef telkens aan in hoeverre rekening wordt gehouden met de status van de Waddenzee.

Als tweede stap dient per variant een beschrijving van de milieugevoeligheid te worden gegeven. Daarbij kan worden aangegeven welke planonderdelen belangrijke dan wel geringe milieu-effecten hebben.

Als derde stap kunnen de (integrale) alternatieven worden samengesteld door samenvoeging van de varianten. Hierbij zullen zowel sociaal-economische aspecten als milieukundige aspecten kunnen worden meegenomen.

Indien de plannen niet voldoen aan de randvoorwaarden gesteld vanuit het Waddenbeleid, dienen mitigerende maatregelen te worden aangegeven. In deze en de volgende fase kan ook reeds het meest-milieuvriendelijk alternatief worden ontwikkeld. Vervolgens (stap vier) dienen van de (integrale) alternatieven de milieu-effecten te worden beschreven en met elkaar te worden vergeleken.

Als laatste stap kan door de initiatiefnemer een voorkeursalternatief worden geformuleerd, welke als basis zal dienen voor de vast te stellen bestemmingsplannen.

Bij de afzonderlijke onderdelen en de ontwikkeling hiervan tot varianten en alternatieven is het volgende op te merken (zie 4.3 t/m 4.9).

4.3 Ruimtelijke ordening

De keuzes ten aanzien van de gewenste ruimtelijke ordening in het studiegebied en dan met name wat betreft de scheiding van industrie enerzijds en wonen, recreatie en toerisme (onder andere ontwikkeling rond veerterminal) anderzijds, zoals geformuleerd in de startnotitie, vormen de basis van de hele planvorming. Deze keuzes dienen derhalve zeer zorgvuldig te worden geformuleerd. Dit moet bij de beschrijving van de voorgenomen activiteit als eerste gebeuren. Geef aan welke vormen van verweving onder welke voorwaarden toch nog acceptabel zijn.

4.4 Industrie, visserij en havenontwikkeling

Voor de ontwikkeling van de varianten en alternatieven is met name de keuze van de locaties van belang; hierbij dienen de volgende varianten ontwikkeld te worden:

- . ontwikkeling en uitbreiding visserij en industrieterrein binnendijks met en zonder nieuwe havenmond
- . ontwikkeling en uitbreiding visserij en industrieterrein buitendijks met en zonder nieuwe havenmond
- . ontwikkeling verbrede havenmond⁷
- . ontwikkeling veerbedrijf nabij centrum
- . ontwikkeling veerbedrijf in industriegebied

Bij de ontwikkeling van de varianten dient rekening te worden gehouden met de uitkomsten van de beschrijving van de probleemstelling alsmede met het beleid. Daarnaast verdienen de volgende punten aandacht:

- van welke omvang van de vrachtcapaciteit van de te gebruiken schepen in de overslagsector wordt uitgegaan: kleinere schepen met hogere frequentie of grotere schepen met lage frequentie; een en ander heeft gevolgen voor de verkeersintensiteiten;
- herinrichting en optimalisatie van de bestaande bedrijfsterreinen;

---

7 Zie inspraakreactie 5.

- welke bijzondere installaties worden gepland op het nieuwe haven-terrein, die mogelijk belangrijke milieugevolgen hebben?
- zonering van bedrijfsactiviteiten in de bestaande en nieuwe haven-terreinen, met het oog op de interferentie met andere planonderde-
len. Het gaat daarbij met name om de omvang van de invloedsgebieden met het oog op geluidhinder, luchtverontreiniging waaronder geurhin-
der en om veiligheid; daarbij zal een zodanige situering van belas-
tende bestemmingen voor het milieu dienen te worden uitgewerkt dat
zo weinig mogelijk wederzijdse hinder ontstaat en waarbij rekening
wordt gehouden met eventueel optredende cumulatieve effecten;
- omvang en aard van bedrijvigheid die toelaatbaar wordt geacht op het
buiten de huidige zeedijk geprojecteerde bedrijfsterrein en/of de
binnengaats gelegen en te saneren bedrijfsterreinen, dit mede in re-
latie tot de recreatie (strand), de natuur (Waddenzee), de landbouw
en tot bewoning (stank, veiligheid, geluid); geef aan of er bij de
buitendijkse alternatieven sprake is van een extra maatschappelijk
belang ten opzichte van de binnendijkse alternatieven;
- geef de voorgestane ontwikkeling per variant/alternatief in de tijd
aan;
- schets de onzekerheden per variant/alternatief.

4.5 Veerbedrijf

Geef een beschrijving van het veerbedrijf. Op welke wijze wordt het ontsloten? Ga hierbij in op de meest optimale ontsluitingsmogelijkhe-
den per spoor en per auto. Welke parkeervoorzieningen (kort/lang) wor-
den gecreëerd?

4.6 Woningbouw Havenkwartier

Ontwerpalternatieven voor het Havenkwartier dienen te worden uitge-
werkt in een globaal inrichtingsplan met bestemmingen.

De beschrijving van de ontwerp-alternatieven van de woonwijk zal moe-
ten inhouden de aanleg en de ontsluiting en het bouwrijp maken (bodem-
verontreiniging, zie 4.8) van de locatie(s), de verplaatsing van hui-
dige gebruiksvormen, bedrijven en activiteiten naar elders (geluid),
als ook het toekomstige gebruik van de locaties. Geef de ontwikkeling
van het plan in de tijd aan. In hoeverre wordt gedacht aan het ontwik-
kelen van andere gebruiksvormen dan wonen (kantoren, horeca e.d.).
Geef een onderbouwing van de plannen in milieutermen (hinder, parkeer-
gelegenheid, leefbaarheid etc.)

Het spreekt echter vanzelf dat deze deelingrepen en aspecten in het
MER niet behandeld hoeven worden in die mate van detail die pas bij de
uitvoering van het voornemen aan de orde zal kunnen komen.

4.7 Jachthaven, zeestrand en overige toeristische en recreatieve voorzieningen

Jachthaven

Alternatieven met betrekking tot de omvang, aanleg en inrichting van de havens dienen de volgende aspecten te bevatten:

- indeling, aantal, kwaliteit en soorten ligplaatsen, kadelenkte, diepte; maak hierbij onderscheid naar beroepsmatige en particuliere pleziervaart;
- bijbehorende voorzieningen en activiteiten zoals botenloods/reparatieloods, sanitaire voorzieningen, schoonmaak- en verfactiviteiten, receptiegebouw, parkeerplaatsen, tankstation;
- maatregelen ter preventie van verontreinigingen (zoals bijvoorbeeld lekkage, lozing afvalwater en verfstopen, etc.);
- het baggerbezwaar, tijdens aanleg, inrichting en beheer (zie ook 4.8).

Zeestrand

In de startnotitie is bij de "Stenen Man" een zeestrand gepland. Motiveer de locatiekeuze, ook vanuit de relatie met andere functies in het Masterplan. Beschrijf de mogelijke inrichtingsalternatieven inclusief parkeerplaatsen en overige voorzieningen. Ga in op de ontsluiting. Is de behoefte op te vangen door verbetering van de huidige voorzieningen?^{8]}

Overige voorzieningen

Naast de genoemde voorzieningen wordt in het plan voorzien in de aanleg van een bungalowpark en camping; in de startnotitie is gesteld dat deze activiteiten geen belangrijke gevolgen voor het milieu hebben. De Commissie is van mening dat vanwege de inzichtelijkheid in de problematiek deze activiteiten wel degelijk in de beschrijving moeten worden betrokken, dit onder andere vanwege de druk die de verblijfsrecreatie van een bungalowpark/camping zal leggen op het omringende landelijk gebied (de aantrekkende werking) en de geluidgevoeligheid van deze functies.^{9]}

4.8 Berging baggerslib en bodemsanering

4.8.1 Berging baggerspecie

Voor de berging van baggerspecie zijn een drietal aspecten van belang:

- locatie van de berging;
- wijze van verwijdering;
- wijze van verwerking en inrichting.

---

⁸ Zie inspraakreactie 5.

⁹ Zie ook inspraakreactie 5.

Alle aspecten dienen zowel per variant als per integraal alternatief te worden beschreven.

Onderstaand wordt hierop nader ingegaan.

De locatiekeuze hangt samen met de wijze van voorbereiding, hergebruik, berging, de vereiste omvang van het speciedepot en, indien relevant, met de daarmee samenhangende ligging van het baggerzwaartepunt.

In de startnotitie worden -afhankelijk van welke activiteit wordt uitgevoerd- potentiële bergingslocaties aangegeven. In het MER dient te worden aangegeven op grond van welke overwegingen deze locaties zijn geselecteerd; ga daarbij nadrukkelijk in op de samenhang met en de consequenties voor de overige activiteiten in het Masterplan. In hoeverre heeft de locatiekeuze consequenties voor de landbouw in het gebied; hoe kunnen deze gevolgen beperkt worden.¹⁰] Voor wat betreft de wijze van verwerking dienen voor de verschillende kwaliteitsklassen, zowel apart als in combinatie, in elk geval de volgende opties onderzocht te worden:

- locatie met berging op land:
  - . onder grondwaterniveau
  - . boven grondwaterniveau
- locatie buitendijks al dan niet omkaad; beschrijf hierbij de consequenties ten aanzien van eventuele landaanwinning;
- locatie in een put in de haven;
- gebruik van slib als ophoog- en bouw materiaal;
- terugstorten in de Waddenzee van schone specie.

In hoeverre behoort het niet saneren van verontreinigde waterbodems tot de mogelijkheden en welke maatregelen moeten hier dan voor worden genomen (afdekken e.d.)?

Bij de keuze voor gebruik van slib als ophoogmateriaal dient aangegeven te worden of daarbij beperkingen aan het gebruik van de grond moeten worden gesteld; dit geldt met name voor gebruik van klasse 2 slib.

Bij de wijze van verwerking en locatiekeuze dienen -tenminste globaal- de volgende inrichtingsaspecten -zowel apart als in combinatie- te worden beschreven:

- beheersbaarheid en controleerbaarheid;
- mogelijkheden tot isolatie;
- compartimentering;
- wijze van storten;
- afwerking en mogelijkheden tot herinrichting en uitbreiding;
- landschappelijke inpassing;
- maatregelen voor bestrijding van geur- en geluidemissies en luchtverontreiniging (tijdens aanleg, exploitatie en beheer);
- maatregelen ter bestrijding van verontreinigingen van het vrijkomend transportwater e.d. van het te bergen slib;

---

10 Zie inspraakreactie 2.

- benodigde infrastructuur en wijze van aanvoer;
- draagkracht en bestemming depot(s).

Daarnaast dient ook de wijze van verwijdering te worden beschreven.

Tot slot dient te worden aangegeven welke bronmaatregelen worden genomen om te voorkomen dat in de toekomst opnieuw verontreinigde waterbodems kunnen ontstaan (zie ook 3.7). In hoeverre voorkomt een gewijzigde havenmond verspeiding van het slib?

4.8.2 Bodemsanering

Geef aan of in het plangebied, met name in het Havenkwartier, bodemsaneringsgevallen voorkomen. Geef een omschrijving van de aangetroffen bodemsaneringsgevallen. Zijn er gevallen van bodemverontreiniging welke het grondwater verontreinigen en die via deze weg verontreiniging van de waterbodem kunnen veroorzaken? Geef aan in welk stadium van sanering de desbetreffende gevallen van bodemsanering zijn.

4.9 Verkeer en vervoer

De Commissie is van mening, dat in het MER een beschouwing moet worden opgenomen over de bedrijvigheid, veer, recreatie en toerisme verband houdende verkeers- en vervoersproblematiek voor het gehele gebied waarvoor effecten zijn te voorzien.

Tevens dient te worden ingegaan op de te treffen mitigerende maatregelen tegen de verhoogde verkeersbelasting langs de ontsluitingsroutes (bijv. geluid).

4.10 Overige voorzieningen

Afvalwaterbehandeling

Geef aan hoe het afvalwater in het plangebied zal worden ingezameld en gezuiverd. Maak hierbij onderscheid tussen de binnendijkse en de buitendijkse situatie.

4.11 Alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast

Het MER bevat ten minste: *'een beschrijving van het alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast'* (Wabm, artikel 41j, derde lid).

Dit zogeheten meest milieuvriendelijke alternatief, dat in ieder geval volwaardig moet worden uitgewerkt in het MER, is op te vatten als een optimalisering van aanleg en gebruik van alle voorzieningen ten behoeve van milieu, natuur en de (toekomstige) bewoners. Hierbij dient ondermeer rekening te worden gehouden met: mogelijkheden voor energiebesparing, geluidwering, bodem- en sliksanering en met name de natuurwaarden van de Waddenzee. Het verdient een serieuze uitwerking en een volwaardige plaats in het MER. Zoals reeds in 4.2 is gesteld dient dit alternatief tegelijk met de andere alternatieven en in wisselwerking met de beschrijving van de gevolgen voor het milieu ontwikkeld te worden.

5. TE NEMEN EN REEDS GENOMEN BESLUITEN

Een MER bevat ten minste:

"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het MER wordt gemaakt en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven" (artikel 41 j, lid 1 onder c van de Wabm).

Geef aan ten behoeve van welke besluiten het MER wordt opgesteld en door welke overheidsinstantie(s) deze besluiten zullen worden genomen. Tevens wordt beschreven, volgens welke procedures dit geschiedt en welke adviesorganen en -instanties daarbij direct en indirect betrokken zijn.

Geef per sector¹¹⁾ aan welke besluiten nog moeten worden genomen teneinde de afzonderlijke onderdelen van het plan ten uitvoer te kunnen brengen.

Te denken valt aan bijvoorbeeld plannen/vergunningen in het kader van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (goedkeuring bestemmingsplan door de Provincie Friesland), provinciale regelingen inzake concessieverlening Waterstaatswet 1900, ontwerpwet op de Waterkeringen, Ontgrondingenwet, Wet geluidhinder (geluidzonerings en sanering, alsmede eventuele ontheffingen), Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Natuurbeschermingswet, Hinderwet, Scheepvaartverkeerwet, Wet bodembescherming, Afvalstoffenwet, Waddenzeebeleid, Baggerbergingsplan (in voorbereiding)¹²⁾.

Ook dient aandacht te worden besteed aan de af te sluiten overeenkomsten (ook convenanten), contracten e.d., voor zover hierin randvoorwaarden voor de planontwikkeling zijn vastgelegd. De relatie tussen hetgeen wordt vastgelegd in eventueel privaatrechtelijke overeenkomsten en de inperking van publiek-rechtelijke bevoegdheden van de gemeente (afwegingen die met behulp van het MER dienen te worden gemaakt) dienen goed in het oog te worden gehouden.

De Commissie is in een laat stadium van het tot stand komen van het advies op de hoogte gebracht van het feit dat de besluitvorming rond een aantal onderdelen reeds in een vergevorderd stadium verkeert. Voorkomen dient te worden dat met de opstelling van het MER de reeds afgeronde besluitvorming rond een aantal onderdelen opnieuw ter discussie staat.

Het verdient derhalve aanbeveling ruim aandacht te besteden aan de reeds genomen besluiten en de fase waarin de realisatie van deze besluiten zich bevindt. Hierbij dient steeds te worden ingegaan op de relatie tussen deze besluiten en het Masterplan en de randvoorwaarden die die besluiten stellen aan de overige onderdelen van het Masterplan.

---

11 Zie inspraakreactie 1.

12 Zie inspraakreactie 2.

De Commissie stelt met nadruk dat met name dient te worden ingegaan op de status van de Waddenzee (primair natuurgebied); het gaat hierbij om het gehele Waddenzeegebied. Geef voor de verdere besluitvorming aan welke randvoorwaarden vanuit dit beleid aan de planontwikkeling worden gesteld en in hoeverre hiervoor mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Beschrijving hiervan kan eventueel in combinatie met de beschrijving van de probleemstelling per onderdeel gebeuren. Concreet dient te worden beschreven in hoeverre bij buitendijkse uitbreiding het plangebied deel uitmaakt van het PKB-gebied en in hoeverre de voorgenomen wijziging van de Natuurbeschermingswet hierop van toepassing is.^{13]}

In ieder geval dient aandacht te worden besteed aan:

- vigerende bestemmingsplannen, structuurplannen en beheersplannen;
- provinciale plannen, zoals het streekplan Friesland, (onderdelen van) milieubeleidsplannen, Nota strategisch groeibeleid van recreatie en toerisme, Interprovinciaal watersportplan voor het Waddenzeegebied, Beheersplan Recreatie^{14]};
- van belang zijnde wettelijke regelingen, zoals Wet verontreiniging oppervlaktewateren, Wet luchtverontreiniging e.d. en krachtens die wetten genomen algemene maatregelen van bestuur;
- de nog niet vastgestelde geluidzonegrenzen met inachtneming van bestaande en nog te verlenen vergunningen voor alle op het huidige haventerrein gevestigde bedrijven met hun geplande uitbreidingen;
- milieuprogramma en voortgangsrapportages;
- vastgestelde en in procedure zijnde planologische kernbeslissingen, waaronder de PKB Waddenzee alsmede de te herziene versie Vierde Nota Ruimtelijke Ordening, de structuurschetsen en structuurschema's waaronder, het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer, het Structuurschema Natuur- en landschapsbehoud, het Structuurschema Openluchtrecreatie en de structuurschetsen Verstedelijking, dit voor zover relevant;
- recent verschenen nota's zoals het Nationaal Milieubeleidsplan, het Natuurbeleidsplan en de Derde nota Waterhuishouding;
- nota "Gegronnd ontgronden";
- voorbereiding aanwijzing m.e.r.-plicht Waddenzee;
- alle relevante uitgangspunten voor het milieubeleid, milieunormen, streefwaarden en (zonerings-)kengetallen.

Schets tevens het internationaal beleidskader ten aanzien van de Waddenzee (Conventie van Ramsar, EEG vogelrichtlijn)^{15]}. Ook dient het MER informatie te bevatten over vervolgbesluiten als concessieverlening, ontgrondingen, etc. De betrokkenheid van Rijkswaterstaat en de provincie Friesland bij de opstelling en beoordeling van het MER dient te worden nagegaan en geregeld.

---

13 Zie inspraakreacties 4 en 5.

14 Zie inspraakreactie 4. en 5.

15 Zie inspraakreactie 5.

6. BESTAANDE TOESTAND VAN HET MILIEU EN DE TE VERWACHTEN ONTWIKKELING VAN DAT MILIEU

Het MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien die activiteit noch alternatieven worden ondernomen" (Wabm, artikel 41j, eerste lid onder d).

Als eerste is het van belang de omvang van het studiegebied waar direct of indirect beïnvloeding door de planelementen zal voorkomen af te bakenen. De studiegebieden dienen per aspect te worden afgestemd op de reikwijdte waar de effecten zich nog significant van het achtergrondniveau onderscheiden. Gedetailleerde kaarten en duidelijke overzichtkaarten per aspect zijn van belang. De omvang van het studiegebied is ook afhankelijk van de maatregelen ten behoeve van aanleg en inrichting.

Het studiegebied strekt zich buiten het plangebied uit, met name voor ecologische en kustmorfologische aspecten, geluidhinder en luchtverontreiniging.

Het studiegebied met betrekking tot verkeer en vervoer omvat naast het plangebied de gehele regio waarin significante wijzigingen in de verkeers- en vervoersstromen zijn te verwachten ten gevolge van het initiatief (achterland).

Naast de beschrijving van de huidige situatie (de nulsituatie) dient ook de autonome ontwikkeling van het milieu -onafhankelijk van het al dan niet doorgaan van de activiteit- te worden beschreven. Genoemde beschrijvingen hebben primair tot doel te dienen als referentiekader voor de milieu-effecten van de planalternatieven en varianten. De opzet van de effectbeschrijving van de voorgenomen activiteit en alternatieven (zie hoofdstuk 5) dient zoveel mogelijk op dezelfde wijze plaats te vinden, zodat een goede vergelijking mogelijk is.

Bij de beschrijving en kwantitatieve waardering van de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, gerelateerd aan normen en streefwaarden van het milieubeleid, behoren de volgende aspecten betrokken te worden:

Huidig ruimtegebruik

- Het ruimtegebruik in het studiegebied (zowel nat als droog).
- De visueel-ruimtelijke kenmerken van het studiegebied en haar omgeving.

Abiotisch milieu

- De geologische opbouw van de ondergrond.
- De geohydrologische situatie.
- Zeestromingen en kustmorfologie.

Bodem, grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit

- De grond- en oppervlaktewaterkwaliteit.
- Lozing polder- en rioolwater via haven en de daaruit voortvloeiende verontreiniging van de waterbodem; kwaliteit lozingen.
- Andere verontreinigingsbronnen (schepen, bedrijven, afvloeiing van terreinen e.d.) en bestaande verontreiniging van de havenbodems en haventerreinen.

Luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit als gevolg van het wegverkeer (voornaamste ontsluitingswegen), scheepvaartverkeer, bedrijven, horeca en industriële activiteiten, getoetst aan de achtergrond-niveaus dient te worden beschreven.

De invloed van de thans in het plangebied gelegen bedrijvigheid kan globaal worden aangegeven; eventuele knelpunten dienen te worden genoemd.

De belangrijkste invloeden van buitenaf dienen globaal ten opzichte van elkaar te worden beschreven (verkeer, bedrijvigheid).

Geluidhinder

- Wat zijn de in het studiegebied heersende equivalente geluidniveaus ten gevolge van wegverkeer, scheepvaart, industrie, vliegverkeer en andere bedrijfsactiviteiten, waaronder recreatie per etmaalperiode?
- Waar liggen de 50 dB(A) en de 55 dB(A) etmaalwaarden-contouren.
- Eventuele saneringssituaties dienen te worden vermeld met opgave van plaats en aantal van de betrokken woningen.
- Waar liggen eventuele (potentiële) stiltegebieden.

Biotisch milieu

- Flora.
  - Fauna (vogels, zoogdieren en vissen).
  - De betekenis van de huidige terrestrische, marine en aquatische ecosystemen die mogelijk zullen verdwijnen of worden aangetast.
- Een en ander dient in elk geval kwalitatief en voor zover mogelijk in kwantitatieve zin beschreven te worden (aantallen, biomassa, oppervlakten, waardering, etc.).

Overige aspecten

- Landschap (met name het gezicht op de haven); weergave hiervan dient zoveel mogelijk geïllustreerd te worden met kaarten, figuren en foto's. Beschrijf de situatie aan de hand van beelddragers.
- Veiligheid van het weg- en scheepvaartverkeer.
- Risico's van rampen door gevaarlijke stoffen.

7. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Het MER bevat ten minste : *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de beschreven alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven"* (Wabm, artikel 41j, eerste lid onder e).

7.1 Algemeen

Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu dient er rekening mee te worden gehouden, dat zij tijdelijk of permanent van aard kunnen zijn of zelfs pas op langere termijn geleidelijk waarneembaar kunnen worden. De te verwachten gevolgen voor het milieu moeten indien mogelijk zowel apart als in hun onderlinge samenhang worden beschouwd. Hierbij moet onderscheid gemaakt worden naar effecten op het milieu van aanleg, inrichting en beheer per onderdeel; tevens dient dit te worden beschreven in het licht van de realisering van de integrale alternatieven in de tijd (fasering).

Schenk bij de beschrijving van de gevolgen steeds aandacht aan:

- welke methoden en modellen zijn gebruikt;
- wat de betrouwbaarheid ervan is;
- wat de gevoeligheid ervan is voor onzekerheden en onnauwkeurigheden in zowel de aannamen als de berekeningswijze.

Bij onzekerheid over het optreden van effecten moet worden uitgegaan van de slechtst denkbare situatie.

In het MER dienen alle effecten, zowel positief als negatief, te worden beschreven.

7.2 Prioriteiten en mate van detail

De nadruk bij de beschrijving van de gevolgen behoort te liggen op milieugevolgen die onomkeerbaar zijn.

Als belangrijke verschillen tussen de varianten of alternatieven worden verwacht dan moeten de effecten per afzonderlijke variant/alternatief worden beschreven. Bij geringe verschillen behoeven de effecten niet integraal te worden herhaald, maar kan worden volstaan met een verwijzing naar de eerste keer dat ze ter sprake kwamen en een aanduiding van de verschillen. De effecten die pas in het kader van de uitvoeringsfase kunnen worden gelocaliseerd en gekwantificeerd, dienen in het MER wel te worden gesignaleerd.

Van bijzonder belang bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu zijn:

- Gevolgen van de aanleg van de nieuwe havens, eventuele verbreding en verdieping van vaargeulen, aanleg van het zeestrand en de wijze van slibverwerking op onder meer het ondiepe zeemilieu, de zeestromingen

en kustmorfologie. Om de gevolgen te kunnen beoordelen kan het eventueel van belang zijn om proefbaggeren of proefstorten uit te voeren.

- De geohydrologische effecten alsmede water- en waterbodemonverontreiniging.
- De mate van geluidhinder die personen in bestaande en geplande woonbebouwing en andere gevoelige objecten ondervinden tijdens de aanleg en tijdens het gebruik van de nieuwe voorzieningen (bouw- en autoverkeer, bouwactiviteiten en havengebonden bedrijvigheid).
- Cumulatieve luchtverontreiniging door wegverkeer, scheepvaart, bouwactiviteiten en bedrijvigheid op concentratie-punten en in de woonomgeving en de milieu- en gezondheidsaspecten daarvan.
- De relatie tussen de te verwachten gevolgen en de vanuit het beleid ten aanzien van de Waddenzee gestelde randvoorwaarden.

Daarnaast stelt de Commissie met nadruk dat het niet alleen gaat om de milieu-effecten van de afzonderlijke varianten maar vooral ook om **de onderlinge effecten en de cumulatie van deze effecten** (per alternatief)¹⁶. Ook dient een beschrijving te worden gegeven over de relatie tussen Harlingen en de Waddenzee (Masterplan versus Waddenzee) en over de effecten van het plan op het gehele Wad.

Waar invloeden niet belangrijk voor de besluitvorming worden geacht en derhalve geen nadere uitwerking krijgen, dient dit met redenen omkleed te worden.

De gevolgen voor het milieu dienen, voorzover mogelijk en voorzover dit bijdraagt aan de inzichtelijkheid, zoveel mogelijk gekwantificeerd te worden. Dit is van belang voor een goede vergelijking tussen varianten/alternatieven en voor de evaluatie achteraf. De mate van detail dient te worden afgestemd op de concreetheid van de plannen (dit kan per onderdeel verschillen).

In gevallen waar kwantificering van de effecten niet mogelijk is, bijvoorbeeld doordat nog niet bekend is welke bedrijven in het gebied gevestigd zullen worden, dient de effectbeschrijving in de vorm van randvoorwaarden te geschieden¹⁷; bij een dergelijke werkwijze kunnen eerst per milieu-aspect en vervolgens voor het totaal aan aspecten zonerings worden weergegeven.

7.2.1 Geluidhinder en trillingen

Door middel van een berekening dienen de geluidniveaus te worden vastgesteld die in de nulsituatie, de bestaande situatie met autonome ontwikkelingen en in de situaties bij de verschillende nog te onderzoeken varianten zijn te verwachten. Voor de industrielawaai berekeningen kunnen voor de te hanteren bronsterktes deels de waarden van de bestaande inrichtingen worden gebruikt. Voor de geplande vestigingen

---

16 Zie inspraakreacties 3. en 5.

17 Zie reactie 5.

kunnen kengetallen worden gehanteerd. De resultaten dienen te worden vastgelegd in geluidcontouren vanaf 50 dB(A) etmaalwaarde voor de verschillende etmaalperiodes. Zij worden weergegeven op situatiekaarten (zie ook hoofdstuk 5 van dit advies). In stiltegebieden dienen de geluidcontouren vanaf 30 dB(A) te worden gepresenteerd.

Voorts dient voor iedere situatie te worden vastgesteld hoeveel woningen en/of andere geluidgevoelige objecten zich (zullen) bevinden in de verschillende door de bepaalde geluidcontouren begrensde geluidbelastingsgebieden.

Op basis van deze kwantitatieve gegevens is tenslotte een kwantitatieve vergelijking ten aanzien van de (toename van) de geluidhinder in de verschillende situaties te maken, waarbij gegevens over percentages (ernstig, matig en licht) gehinderden in verschillende geluidbelastingsgebieden als basis kunnen dienen.

Voorts dient aandacht te worden geschonken aan en zo mogelijk een andere uitwerking te worden gegeven van:

- de mogelijkheden voor het treffen van maatregelen om de geluidhinder te voorkomen of te beperken;
- de cumulatieve effecten van weg-, scheepvaart- en industrielawaai;
- al dan niet tijdelijke geluidhinder door werkzaamheden ten behoeve van de aanleg van wegen en andere werken;
- de invloed van het gebruik van de wegen door bestaande en nieuw aan te leggen bedrijfsterreinen en toeristische en recreatieve voorzieningen;
- de optredende maximale niveaus bij met name het industrielawaai (o.a. scheepswerven) in de woonomgeving.

Bij afwezigheid van voldoende gegevens dienen randvoorwaarden te worden geformuleerd.

7.2.2 Waterhuishouding (grond- en oppervlaktewater), kustmorfologie en bodemkwaliteit (land en water)

Een beschrijving dient te worden gegeven van de te verwachten veranderingen van de:

- fluxen en stromingsrichtingen van het grondwater, alsmede grondwaterstandswijzigingen;
- water- en (water)bodemkwaliteit, onder invloed van gewijzigde kwel en infiltratie, maar ook door het gewijzigde gebruik alsmede door baggeren, deponeren en behandeling van slib, zandwinning en retourwater uit de slibdepots;
- welke maatregelen worden voorzien om eventueel ongewenste transporten van verontreinigde stoffen uit de slibdepots via het grondwater te bestrijden;
- beïnvloeding van bodem en water door eventuele bodemverontreiniging;
- water- en waterbodemkwaliteit door sanering van de verontreinigde terreinen, havenbodems en geulen, tevens door berging van specie afkomstig van nieuw- en onderhoudsbaggerwerk; wat zijn de effecten op

de water- en waterbodembodemkwaliteit van de verdieping van de scheepvaartgeulen in de Waddenzee in de aanvoerroutes naar Harlingen;

- oppervlaktewaterkwaliteit tijdens de aanlegfase van het project (troebeling en opwerveling);
- grondwaterkwaliteit als gevolg van verzilting¹⁸] en de gevolgen daarvan voor de gebruiksmogelijkheden van de grond.

Wat zijn, voor zowel de ontwikkeling van het zeestrand als van de verschillende nieuwe havens de consequenties in morfologisch opzicht voor de kust. Welke veranderingen in de sliedsedimentatie en slijbtransport treden op en welke consequenties heeft dit voor aard, concentraties en verspreiding van aan slijb gebonden verontreinigingen? Bestaat er -als gevolg van de aanleg van havendammen- risico op erosie of juist extra slijdsedimentatie? Wat zijn hiervan en van de baggerwerkzaamheden de gevolgen voor het Waddenzegebied als geheel?¹⁹].

7.2.3 Lucht

Het MER moet ten minste een globaal beeld schetsen van de veranderingen in de luchtkwaliteit als gevolg van de activiteiten uit het Masterplan (inclusief de te verwachten extra verkeersbewegingen). Het gaat bij de beschrijving met name om de componenten NO_x en fotochemische luchtverontreiniging (met name ozon). Wat zijn de cumulatieve en/of synergetische effecten (voor zover bekend)? Bij de beschouwingen dient toetsing plaats te vinden aan de bestaande toestand.

7.2.4 Flora en fauna

Binnen elk deelgebied van het studiegebied dienen de levensgemeenschappen, voorzover mogelijk beïnvloed door de activiteiten, beschreven te worden. Daarvan wordt minstens behandeld:

- * flora en vegetatie (invloed van andere grondwaterstanden en verminderde zee-invloed: verruiging en verstruiking);
- * vogels;
- * zoogdieren;
- * macrofauna van het water;
- * vissen.

Deze informatie dient in kwalitatieve en voor zover mogelijk en relevant in kwantitatieve zin verstrekt te worden, zowel in beschrijvende als waarderende zin:

- * aantallen of biomassa;
- * oppervlakte (bijv. bij vegetatietypen); ondiepe zeemilieu, afslag elders langs de kust, inpoldering²⁰];

18 Zie inspraakreactie 2.

19 Zie inspraakreactie 3.

20 Zie inspraakreacties 5.

* belangrijkste natuurwaarden (bijv. zeldzaamheid, diversiteit, kenmerkendheid, vervangbaarheid).

Beschreven dient te worden of er verschuivingen in populatie-omvang en soorten-samenstelling in het studiegebied waarschijnlijk zijn als gevolg van aanleg en gebruik van de planonderdelen en zo ja, voor welke soorten en of het zeldzame of bedreigde soorten dan wel minder gewenste soorten betreft. Specifiek dient te worden ingegaan op de gevolgen van de toenemende recreatieve druk op de Waddenzee, als gevolg van de activiteiten.

Een ecologisch verantwoorde inpassing van activiteiten (groenzones met natuurgericht beheer e.d.) verdient daarbij aandacht.

7.2.5 Landschappelijke en stedenbouwkundige aspecten

In hoeverre ondergaat het landschap veranderingen in de brede zin van het woord: zee, haven, stad en badplaats en wat zijn de fysieke en visuele gevolgen daarvan? Het MER zal deze veranderingen moeten beschrijven en daar waar het de visuele aspecten betreft, zo mogelijk moeten verbeelden. Tevens moet aangegeven worden hoe eventuele negatieve effecten kunnen worden beperkt of kunnen worden tegengegaan. Ook de positieve effecten van een nieuwe kustlijn zullen in de beschrijving naar voren moeten komen.

Bij de visuele aspecten gaat het bijvoorbeeld om de invloed van hogere gebouwen (woon- of kantoorstorens) of bouwwerken (vuurtorens e.a. bouwsels) maar ook ten opzichte van bestaande hoogbouw (loodsen e.d.) op de skyline van Harlingen. Ook de vormgeving van de eventuele nieuwe zeewering, strand, slibdepot(s), toegangseul en eventuele spontane kustgenese spelen daarbij een rol. Bij de beschrijving dient zowel het 'zee-aanzicht' als het 'landaanzicht' aan bod komen. De fysieke gevolgen zullen beschreven moeten worden in termen van uitloopmogelijkheden voor de bevolking ten behoeve van wandelen, fietsen en andere vormen van recreatie.

Het verdient aanbeveling de fysieke en visuele effecten per variant en alternatief in beeld te brengen met behulp van kaarten, tekeningen of luchtfoto's. Aanzichten of lengte- en dwarsprofielen vanuit enkele richtingen of fotomontages op ooghoogte vormen eveneens illustratief beeldmateriaal van consequenties en maatregelen.

7.2.6 Woon- en leefmilieu, gezondheid, veiligheid

Behoudens de milieu-effecten in verband met (cumulatieve) geluidhinder en (cumulatieve) luchtverontreiniging en de gezondheids- en hindereffecten daarvan, verdient het ook aanbeveling te onderzoeken welk effect het eventuele vervoer van gevaarlijke stoffen langs de wegen en in de haven op de omgeving en op de bevolking kan hebben.²¹] Daartoe zal het MER een beschrijving moeten geven van (ontwerp-)zones industrielawaai, routes voor gevaarlijke stoffen naar en in het plangebied en van het grootst mogelijke geloofwaardige ongeval en de te verwachten gevolgen daarvan. Dit vooral om de meest gevoelige plaatsen te identificeren en na te gaan, hoe ter plekke deze gevolgen kunnen worden beperkt.

Aandachtspunten daarbij zijn:

- opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen;
- het gehanteerde/te hanteren systeem van milieuzonering (staat van inrichtingen).

Geef aan of en zo ja in welke mate de kustuitbreiding met een haven buitendijks in operationele zin, de goede werking van de verbindingen met het scheepvaartverkeer (telecommunicatie, radar) negatief beïnvloedt. Dit in verband met de veiligheid en milieurisico's van de scheepvaart.

---

21 Zie inspraakreactie 5.

8. VERGELIJKING VAN DE ALTERNATIEVEN/VARIANTEN

Het MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven"* (Wabm, artikel 41j, eerste lid onder f).

8.1 Wijze van vergelijken

De verschillende alternatieven moeten -althans met betrekking tot de milieugevolgen- worden vergeleken met de bestaande toestand van het milieu en de ontwikkeling daarvan zonder uitvoering van de initiatieven (autonome ontwikkeling) als referentiekader. Kan een voorkeursvolgorde worden aangegeven per milieu-aspect? Welke gangbare milieukwaliteitseisen en streefwaarden van het milieubeleid zijn daarbij beschouwd?

De onderlinge vergelijking zou allereerst voor de afzonderlijke varianten moeten geschieden alvorens een overzicht van de onderlinge vergelijking tussen de integrale alternatieven wordt gegeven. Op basis van de vergelijking kan een voorkeursalternatief worden geformuleerd.

8.2 Kosten en baten

Alhoewel geen verplicht onderdeel in het kader van m.e.r. zou ten behoeve van de besluitvorming tevens een globaal overzicht verstrekt kunnen worden van de kosten en baten. Hierbij kan vooral worden ingegaan op de kosten van de milieu-maatregelen in relatie tot hun effectiviteit.

9. OVERZICHT VAN LEEMTEN IN KENNIS EN EVALUATIE

Het MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens"* (Wabm, artikel 41j, eerste lid onder g).

Welke leemten in kennis en informatie zullen blijven bestaan en welke betekenis dient daaraan worden gehecht voor de besluitvorming? Waarvoor zijn deze leemten blijven bestaan en van welke aard zijn zij (onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en/of in de gebruikte gegevens; andere kwalitatieve en kwantitatieve onzekerheden met betrekking tot de milieu-gevolgen op korte en langere termijn; gebrek aan bruikbare voorspellingsmethoden)? De vastgestelde leemten in kennis en informatie kunnen worden gezien als onderwerpen van voortgaande studie. Zij behoren te worden betrokken bij een door het bevoegd gezag op te stellen evaluatieprogramma waarmee de werkelijke optredende gevolgen voor het milieu worden bepaald. In het kader van deze m.e.r.-procedure zal de evaluatie zich in eerste instantie moeten richten op de vastlegging van de uitgangssituatie (in effectvariabelen), opdat naderhand kan worden vastgesteld welke effecten zijn toe te schrijven aan de realisering van de planonderdelen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 41j, lid 1, onder h van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

In de samenvatting van het MER zal kort en overzichtelijk de kern van ieder van de hoofdstukken van het MER moeten worden weergegeven. Wat betreft de onderlinge vergelijking van de alternatieven kan dit het beste gebeuren door middel van tabellen, figuren en kaarten.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor de inhoud van het
milieu-effectrapport
Masterplan Harlingen

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE I

Brief van de Gemeente Harlingen d.d. 19 juni 1991, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

De Commissie voor de
milieu-effectrapportage,
Postbus 2345,
3560 GH UTRECHT.

Commissie voor de milieu-effectrapportage
afkomst: 24 JUNI 1991
nummer: 1935-91
omschrijving: 370-4 1/a 6
kopie naar: Co/Sc/Prvs/Bibl.

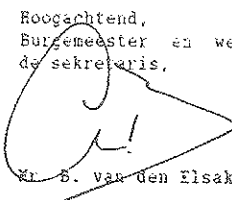
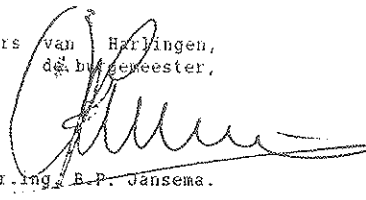
uw brief:	ons nummer:	datum:	verzonden:
onderwerp:	in behandeling bij:	19 juni 1991	20 JUNI 1991
m.e.r.:	H. Woltjer	toesief: 277	bijlagen: twee

Bij brief van 4 juni jl. hebben wij u bericht dat de gemeente Harlingen voornemens is in het kader van het (Master)plan Harlingen-Waddenstad een M.E.R.-procedure te voeren. Voor wat betreft de achtergrond van het Masterplan verwijzen wij u naar bedoelde brief. Bij deze brief was, ter kennisgeving, een concept-startnotitie gevoegd. Bijgaand treft u nu de definitieve versie van de notitie aan.

Zoals aangekondigd is de procedure met betrekking tot de startnotitie recent gestart. De kennisgeving als bedoeld in artikel 41m, lid 2 Wabm is in een tweetal nieuwsbladen, op 18 juni geplaatst. Ingaande 19 juni ligt de startnotitie gedurende één maand voor een ieder ter inzage. Volledigheidshalve is een exemplaar van deze kennisgeving bijgevoegd.

Thans verzoeken wij u uw advies over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het op te stellen Milieu-Effectrapport, uit te brengen.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Harlingen,
de sekretaris, de burgemeester,

Mr. B. van den Elsaker.
Mr. ing. E.P. Jansema.

Gemeente Harlingen
Postbus 10.000, 8860 HA Harlingen
Voorstraat 35, 8861 BD Harlingen
Telefoon: 05178 - 9 22 22
Fax: 05178 - 1 26 64

BIJLAGE 1A

Brief van de Gemeente Harlingen d.d. 27 augustus 1991, met bericht over verlenging van de adviestermijn

GEMEENTE HARLINGEN

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	2 SEP. 1991
nummer :	2263-91
dossier :	370-621
roepie naar :	Go-Sc-Pres

de Commissie M.E.R.,
Postbus 2345,
3500 GR UTRECHT.

uw brief: ons nummer: datum: verzonden: 29 AUG. 1991
onderwerp: in behandeling bij: 27 augustus 1991
advies inzake H. Woltjer 277
m.e.r. toetsel: bijlagen:
Ontwikkelingsplan
Harlingen-Waddenstad

Geachte commissie,

Overeenkomstig het besprokene op 14 augustus jl. geven wij u in verband met de vakantieperiode uitstel van het uitbrengen van het advies als bedoeld in artikel 41n, lid 1 van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne tot 1 september 1991.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Harlingen,
de secretaris, de Burgemeester.

Mr. B. van den Elsaker. Mr. ing. B.P. Jansema.

Gemeente Harlingen
Postbus 10000, 8860 HA Harlingen
Woorstraat 35, 8861 BD Harlingen
Telefoon: 05178 - 9 22 22
Fax 05178 - 1 26 64

BIJLAGE 2

Openbare bekendmaking uit de Harlinger Courant d.d. 18 juni 1991

UITWERKINGEN MASTERPLAN EN DE GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

GEMEENTE HARLINGEN

Burgemeester en wethouders van Harlingen maken bekend dat ten behoeve van de besluitvorming met betrekking tot de vaststelling van een aantal bestemmingsplannen ten behoeve van de uitwerkingen van het (master)plan Harlingen-Waddenstad en uitbreiding industriehaven een Milieu-Effectrapport zal worden gemaakt.

Het plan Waddenstad met industriehavenuitbreiding omvat het 'Waterfront' van Harlingen, globaal gezien gelegen tussen de Swingmaleane en de zuidzijde van de Westerzeedijk.

Voor het betreffende gebied gelden geen bestemmingsplannen dan wel zijn bestemmingsplannen van toepassing die de voorgenomen activiteiten (geheel of ten dele) niet toelaten. Ontwikkeling c.q. aanpassing van bedoelde plannen is derhalve noodzakelijk. Met het Masterplan Harlingen-Waddenstad wordt, ingegeven door de unieke ligging van Harlingen aan de Waddenzee, gestreefd naar economische structuurversterking door toerisme en recreatie. Voor deze sectoren worden voor de toekomst grote groeimogelijkheden verwacht, zowel in omzet als in werkgelegenheid. Daarnaast wordt gestreefd naar het creëren van gezonde groeimogelijkheden voor bestaande sectoren als industrie, handel en visserij.

Het Masterplan is, in hoofdlijnen, in 1990 door de gemeenteraad van Harlingen aangenomen. In samenwerking met en mede op kosten van geïnteresseerde beleggers/bedrijven is onderzocht of dit plan of (gewijzigde) gedeelten daarvan realisatiekansen heeft, hetgeen zal resulteren in een 'Ontwikkelingsplan Harlingen-Waddenstad'. Het plan omvat globaal de volgende hoofdstukken:

I INDUSTRIE

Hierbij wordt gestreefd naar uitbreiding van 'nat' industrieterrein met mogelijk een aparte haveningang voor visserij en industrie, en in samenhang daarmee het aanleggen van een stibdepot.

II VEERBOOTKADEGEBIED

Via (her)inrichting van het veerbootkadegebied kan een aantrekkelijker en functioneler verblijfsgebied worden gecreëerd. Daarbij wordt gedacht aan het beter reguleren van het parkeren, het oprichten van gebouwen met diverse functies en het stofferen van het terrein.

III RECREATIE EN TOERISME

Dit hoofdstuk bestaat uit de volgende onderdelen.

- het verplaatsen van bedrijven uit het Willemshavengebied naar het nieuw aan te leggen industrieterrein aan de haven en het inrichten van het dan vrijgekomen gebied ten behoeve van een Marina met ongeveer 400 ligplaatsen en een 160-tal woningen afgewisseld met watersportbedrijfs.
- het aanleggen van een zeestrand aan de Westerzeedijk;
- het realiseren van een bungalowpark nabij de Stienen Man aan de Westerzeedijk;
- het bouwen van van een sportcomplex op een nog nader te bepalen plaats;
- het bevaarbaar maken van de singels in de Binnenstad.

IV HAVENKWARTIER

Voor de wijk Het Havenkwartier wordt een

stadsvernieuwingplan opgesteld. Hindertelijke bedrijven zullen worden verplaatst en plaatselijk wordt gestreefd naar nieuwbouw in stijl. In de Zuiderhaven wordt onder meer een jachthaven met 290 ligplaatsen gerealiseerd. Het nabij gelegen Havenplein zal door herinrichting en stoffering aantrekkelijker worden gemaakt.

Bovenbedoelde plannen vormen de aanleiding voor het ontwikkelen c.q. wijzigen van bestemmingsplannen voor de diverse gebieden.

Over het vaststellen van de bestemmingsplannen die de geschetste ontwikkelingen mogelijk moeten maken zal de raad van de gemeente Harlingen moeten beslissen.

Besloten is ten behoeve van de vaststelling van bedoelde plannen op basis van de Wet Algemene Bepalingen Milieuhygiene (wabm) en het Besluit Milieu-effectrapportage een vrijwillig Milieu effectrapport (M.E.R.) op te stellen, dit vanwege de aard van de bestemmingsplannen in relatie tot de bijzondere ligging van Harlingen aan de Waddenzee. (Vrijwillig in die zin dat voor het merendeel van de activiteiten vervat in het Masterplan momenteel geen mer-plicht geldt). Omdat niet alle activiteiten van het Masterplan een zwaarwegende invloed op het milieu hebben is besloten de rapportage tot de belangrijkste aspecten te beperken. Deze zijn:

- vernieuwing haven
- uitbreiding industrieterrein in het havengebied
- de berging van baggerslib
- realisatie jachthaven(s)
- aanleg strand.

In het M.E.R. zullen de milieugevolgen en de gevolgen van mogelijke alternatieven worden beschreven.

De rapportage is bedoeld om zoveel mogelijk de positieve en negatieve milieu-aspecten in beeld te brengen, zodat bij het nemen van een beslissing daarmee rekening gehouden kan worden.

Voordat tot de opstelling van het Milieu-Effectrapport wordt overgegaan worden richtlijnen vastgesteld inzake de inhoud van het M.E.R. De wet Algemene Bepalingen schrijft voor dat er een maand lang gelegenheid voor inspraak over de richtlijnen gegeven moet worden. Om eventuele insprekers een indruk te geven van de voorgenomen activiteiten waar het hier om gaat is een startnotitie opgesteld. Deze startnotitie ligt met ingang van 19 juni 1991 voor een ieder gedurende een maand ter gemeentesecretarie (informatiecentrum in de Groenlandsvaarder, Voorstraat 35 te Harlingen), ter inzage.

Gedurende genoemde periode kan een ieder die opmerkingen wil maken met betrekking tot het opstellen van de richtlijnen inzake de inhoud van het Milieu-Effectrapport deze schriftelijk indienen bij het college van burgemeester en wethouders, Postbus 10.000, 8860 HA Harlingen.

Desgewenst kan worden verzocht om weglaten van persoonlijke gegevens.

Harlingen, 14 juni 1991

Burgemeester en wethouders voornoemd,
Mr. ing. B.P. Jansma, burgemeester
Mr. B. van den Elsaker, secretaris.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Burgemeester en wethouders van Harlingen in samenwerking met het bedrijfsleven

Bevoegd gezag: De gemeenteraad van Harlingen

Besluit: Besluitvorming in het kader van vast te stellen bestemmingsplannen en mogelijkerewijs vergunningverleningen inzake het Baggerreglement, de Ontgrondingenwet (zandwinning), de Ontwerpwet op de Waterkeringen en concessie-verlening bij buitendijkse uitbreiding. In later stadium: vergunningverleningen inzake de Afvalstoffenwet, Hinderwet, Wet op de verontreiniging oppervlaktewateren en Wet Geluidhinder.

Activiteit: Het Masterplan is een integraal plan, ontworpen voor de versterking van de sociaal-economische structuur en voor ruimtelijke ordening, wat tot uitdrukking komt in de volgende deelactiviteiten: scheiding van functies (ordening industrie ten opzichte van wonen, recreatie en toerisme), uitbreiden en vernieuwen van de haven en ontwikkeling van bedrijfsterrein, inrichting baggerspeciedepot(s), verdiepen vaargeul, stadsvernieuwing Havenkwartier, aanleg veerterminal met wandelpromenade, jachthavens en zeestrand, bouw bungalowpark/camping en overdekt sportcomplex en aanleg recreatieve groene ring rond de binnenstad.

Stand van zaken: Start m.e.r.-procedure: 19 juni 1991;
Sluiten inspraaktermijn richtlijnenfase: 19 juli 1991;
Verzoek om advies voor richtlijnen: 19 juni 1991 en 27 augustus 1991;
Locatiebezoek van de Commissie voor de m.e.r.: 19 juli 1991;
Vergadering met bevoegd gezag/initiatiefnemer naar aanleiding van een concept richtlijnenadvies: 14 augustus 1991.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. F. Colijn, wonende te Leidschendam;
mr.dr. E.F. ten Heuvelhof, wonende te Amsterdam;
drs. J.P.J. Nijssen, wonende te Leiden;
prof.dr. J.H.J. Terwindt, wonende te Leusden;
ir. J.J. van Willigenburg, wonende te Amsterdam.
ir. J. van Dixhoorn (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. T. Gorter.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	910711	Rijkswaterstaat, directie Friesland	Leeuwarden	910724
2.	910716	Landbouwschap, gewestelijke raad voor Friesland	Leeuwarden	910724
3.	910716	WaddenAdviesRaad	Leeuwarden	910724
4.	910617	Ministerie van Landbouw, Natuur- beheer en Visserij	Leeuwarden	910724
5.	910718	Landelijke Vereniging tot behoud van de Waddenzee	Harlingen	910724
6.	910720	Ministerie van Landbouw, Natuur- beheer en Visserij	Leeuwarden	910724

BIJLAGE 5

Brief van Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer d.d. 21 juni 1991

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Directoraat-Generaal Milieubeheer
Postbus 450, 2260 MB Leidschendam
Telefoon (070) 317 41 74, telex 32362 wrom nl
Facsimile (070) 317 48 31

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
inmiddelen :	24 JUNI 1991
nummer :	1909-91
document :	370-1
kopie naar :	620

Aan Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Harlingen
Postbus 10000
8860 HA Harlingen

Uw kenmerk

Uw brief van

6-6-1991

Kenmerk

DGH/AM/MBB/
18691036

Datum

21 juni 1991

Onderwerp

HER Masterplan Harlingen Waddenstad

Geacht college,

In antwoord op Uw bovenvermelde brief bericht ik U het volgende.

U stelt in Uw brief dat voor het project Harlingen Waddenstad een vrijwillige m.e.r. zal worden uitgevoerd, daar het merendeel van de activiteiten zoals vervat in het zgn. Masterplan niet formeel m.e.r.-plichtig zijn. Deze opvatting deel ik niet. In de concept-startnotitie is aangegeven dat voor de uitbreiding van het aantal ligplaatsen in de jachthaven, alsmede voor de aanleg van een baggerslib-depot m.e.r.-plicht geldt. Aangezien de activiteiten in het Masterplan nauw met elkaar samenhangen en in onderlinge samenhang moeten worden gezien, impliceert de m.e.r.-plichtigheid van de genoemde deel-activiteiten dat het gehele project m.e.r.-plichtig is.

Eén en ander betekent dat voor het project de wettelijk voorgeschreven procedure van de Wet algemene bepalingen milieuhygiëne moet worden gevolgd. In een telefonisch onderhoud met dhr. Woltjer van Uw gemeente (d.d. 17-6-1991) is toegezegd dat de formele m.e.r.-procedure zal worden gevolgd.

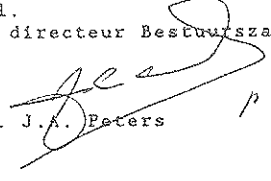
Kenmerk
DCM/AM/MBB/
18691036

Datum
21 juni 1991

Bladnummer
2

Een afschrift van deze brief zend ik aan de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

De Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
voor deze:
de directeur-generaal Milieubeheer,
o.l.
de directeur Bestuurszaken,

mr. J.A. Peters *pk*